

Posudek školitele

Jaromír Matějka, Institut dříve projevených přání pacientů. Rizika a přínos, Disertační práce, Praha 2010

Jaromír Matějka předkládá svou práci reflexi o tématu, které má velký význam pro společnost, ve které jsou témata jako nemoc, umírání a smrt a otázky související s nimi často tabuizované.

Autor dělí svoji práci do úvodu, 6 obsahových kapitol a závěr.

V úvodu vyslovuje vřdné otázky a představuje obsah následujících kapitol. V druhé kapitole popisuje obsah a historii vývoje pojmu „dříve projevených přání pacientů“ a to v České republice i v Německu, což již ukazuje na to, že ve své práci čerpá z velké části z analýzy německé vědecké, právní a politické diskuze.

V kapitole o teoretických východiscích „dříve projevených přání pacientů“ (kap. 3) autor pojednává hlavně o autonomii pacienta (3.1), která pramení z lidské důstojnosti. Lidská důstojnost je pro křesťana zatkována ve víře v Boha stvořitele (3.2.). Z toho vyplývá pro J. Matějka právo každého člověka na „nedotknutelnost osoby“ jako východisko „dříve projevených přání pacientů“.

Jedním z hlavních problémů představuje interpretace pacientova prohlášení. Různé aspekty této problematiky pojednává autor v kapitole 4. Vyložil v ní, jak ovlivňují různé faktory, přístup pacienta a jeho okolí, lékař, příbuzní etc. k nemoci, umírání a smrti a tím i k interpretaci dříve projevených přání pacientů. K tomu přistupuje i duchovní sebeinterpretace člověka, kterou se autor zabývá v kapitole 5 („Spiritualita a nemoc“). Základním etickým otázkám kolem umírání a možností moderní medicíny věnuje J. Matějka kapitolu 6 (rozlišování mezi přístupy - zabít a nechat zemřít, takzvané řádné a mimořádné terapeutické prostředky / problémy v souvislosti umělé ventilace a výživy pacienta). Kapitola 7 slouží etické diskuzi o napětí mezi dříve projeveným přáním pacienta a požadavkem péče, který vyplývá z lékařské profese. V kapitole 8 autor shrnuje výsledky své studie.

Autor právem upozorňuje na to, že institut „dříve projevených přání pacientů“ je prvkem v komunikaci lékaře a pacienta (170). Tím je zároveň vyjádřena skutečnost, že přispívá na jedné straně k intenzivnější komunikaci všech zúčastněných: lékaře, pacienta, jeho okolí

etc., že má však své limity v tom, že musí být interpretován (kap. 4) Popřípadě, že je pro samotného pacienta složité, aby se vyjádřil v předstihu k situacím, které v podstatě nemůže znát. Proto je přiměřené, že J. Matějka připisuje dříve projeveným přáním pacientů pro lékaře a ostatní zučastněné orientační, nikoliv zavazující význam.

V práci však vidím i některé nedostatky:

- Kap. 1.1 představuje méně metodologii než úvod a přehled následujících kapitol.
- Stěžejní pojem autonomie není používán jednoznačně. Na jedné straně je používán ve filozofickém smyslu slova (23), na druhé straně spíše ve smyslu svéprávnosti (24, druhý odstavec). Tato nejasnost stěžejního pojmu představuje závažnější problém ve vědecké práci.
- V kapitole 6 (Spiritualita a nemoc) se odkazuje autor hlavně na publikaci (*Slovník spirituality*), která vyšla v originálním znění již v devadesátých letech v Itálii. Otázkou zní, jestli představují popsané rysy "dnešní spirituality" opravdu výstižně spiritualitu, která utváří lidskou situaci v dnešních Čechách. V Čechách není pravděpodobně okultizmus ani prvním ani hlavním rysem spirituality populace. Jaká je autorova představa pojmu spiritualita, se kterým pracuje?
- Ve velkých celcích textu nabízí autor mapování situace v kontextu diskuze o dříve projevených přáních pacientů v Německu a v Čechách, ale neprohlubuje své ohledání v rámci vlastní reflexe takovým způsobem, jak by si čtenář přál. V závěru by čtenář očekával více vyjádření vlastního postoje autora než souhrn a opakování toho, co už bylo napsáno v průběhu disertační práce.
- Základ literatury v některých kapitolách je dost úzce zaměřen.

Síla práce spočívá v tom, že autor jako lékař s citem pro rozmanitost situací nemocných je ochoten i schopen reflektovat tyto situace z etického hlediska.

Přes formulované nedostatky doporučuji předloženou práci k obhajobě.

Frankfurt nad Mohanem, Praha, 1.9.2010

Prof. Dr. Albert-Peter Rethmann

